

LLUCH, Gemma: *La lectura en català per a infants i adolescents. Història, investigació i polítiques*, València: Institut Interuniversitari de Filologia Valenciana – Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 2013; «Biblioteca Sanchis Guarner» 78.

CATERINA VALRIU LLINÀS

Universitat de les Illes Balears, Departament de Filologia Catalana, Palma
c.valriu@uib.cat

La literatura infantil i juvenil entesa com una part específica de la literatura compta amb poc més de dos segles d'existència, un període de temps breu si el comparem amb la literatura que tradicionalment s'ha adreçat als adults. Fer d'aquesta literatura un objecte d'estudi acadèmic és encara un fet molt més recent, que —tot i que hi ha excepcions— gairebé podríem dir que no s'inicia —i encara molt tímidament— fins a l'inici de la segona meitat del segle xx. Avui en dia, a la majoria de les universitats del nostre país, s'imparteix alguna assignatura sobre literatura infantil i juvenil, generalment en l'àmbit dels estudis de mestre o de filologia. Sovint aquestes assignatures tenen una part breu dedicada a la historiografia i el seu enfocament és més aviat pragmàtic, encaminat a dotar els estudiants d'eines per a treballar la lectura i la literatura a les aules. Paral·lelament, la literatura infantil sol ser present en la formació contínua del professorat i també en cursos de postgrau i alguns doctorats. Existeixen grups de recerca universitaris i xarxes d'estudi, així com multitud d'iniciatives de caràcter més divulgatiu: revistes, grups de lectura, jornades i seminaris, etc. En aquest context, doncs, sovintegen les publicacions de caràcter puntual, informatiu, les resenyes i els articles d'opinió o que descriuen experiències de caràcter pràctic. Com no podia ser d'altra manera, els estudis aprofundits tenen una presència menor però important i que a poc a poc va creant una veritable bibliografia sobre el tema, que pot ésser model per a altres indrets. L'interès cap a la lectura i els llibres per a infants i joves dels nostres investigadors que treballen en l'àmbit universitari en llengua catalana compta ja amb una nodrida nòmina d'estudiosos —entre els quals, sense voluntat de ser exhaustius, podríem citar Gabriel Janer Manila, Teresa Colomer, Teresa Duran, Gemma Lluch, Roser Ros, Caterina Valriu, Ramon Bassa, Martí March, Anna Díaz-Plaja, Miquel Rayó, Margarida Prats, Montserrat Correig, etc.— i també des del món de les biblioteques hi ha aportacions summament interessants i professionals molt competents. Un recompte de tesis doctorals llegides a les nostres universitats que directa o indirectament giren entorn de literatura i llibres per a infants i joves també ens sorprendria per la seva quantitat i varietat.

En aquest context, doncs, s'insereix el llibre de la doctora Gemma Lluch, de la Universitat de València. És un llibre complex, aprofundit i ambiciós, fruit de molts d'anys d'estudi, treball, recerca, docència i col·laboració institucional sempre entorn dels eixos primordials de la lectura, la literatura i la formació del lector. De fet, una ullada a la trajectòria acadèmica i a la bibliografia publicada per

l'autora ja ens mostra clarament que aquesta obra ve recolzada per una llarga experiència. Tal com s'indica en el títol, el llibre s'articula en tres grans apartats: la descripció i revisió de la panoràmica històrica de la literatura infantil i juvenil catalana, la recerca i investigació sobre el tema des d'un punt de vista metodològic i pràctic i —finalment— la reflexió sobre la manera com l'actuació institucional incideix de manera directa en la promoció o no de l'hàbit lector. No ens trobem davant un manual, sinó amb un llibre acadèmic de recerca que —no obstant això— inclou pàgines que poden resultar interessants i profitoses per un públic molt ampli interessat en el tema.

La primera part desenvolupa, al llarg de gairebé dues centes pàgines, una extensa panoràmica de la història del procés lector i de la literatura infantil i juvenil. Revisa les circumstàncies culturals que ja a final del segle XVIII preludiaren el naixement del públic lector i del que ara anomenem literatura infantil i juvenil, com es passà d'una literatura moralista i de caràcter utilitari als relats populars que han esdevingut clàssics juvenils i com aquest fenomen —iniciat a França, Alemanya i Anglaterra— s'estengué als països mediterranis i a Nord-amèrica. Seguidament, l'autora es centra en la producció de Catalunya i en els seus avatars polítics, editorials, etc. Fa una revisió de la bibliografia existent —de la qual, encertadament, qüestiona alguns llocs comuns reiterats—, estableix la seva pròpia proposta i revisa un interessant corpus d'obres considerades emblemàtiques de la literatura infantil i juvenil catalana, així com la seva recepció per part del públic lector i dels que ara en diem «prescriptors». En conjunt, tot abraçant des l'època de la Mancomunitat fins al final del segle XX, Lluch construeix un text que articula de manera coherent, documentada i raonada una producció i un procés històric peculiar i complex.

La segona part del llibre, sense sortir del tema, fa un gir en l'òptica i pren un altre caire. Aquí l'autora s'interroga sobre com és i com ha d'esser la investigació seriosa en el camp de la literatura infantil i juvenil. A partir de la bibliografia sobre metodologia de la recerca, Lluch aplica les propostes al tema que estudia, convida el lector a reflexionar i —sobretot— dóna pautes clares que poden servir d'orientació als que s'endinsen en aquests estudis. Ho fa des de la documentació, la pràctica i l'experiència; aporta exemples i casos pràctics i detalla adequadament els processos. La seva és una aposta per una recerca acadèmica, científica, concreta i amb possibilitats d'aplicació pràctica, sense perdre mai de vista un dels objectius fonamentals que és treballar per a l'extensió i la consolidació de l'hàbit lector entre el públic jove. És especialment interessant la descripció que fa d'un cas en concret, en el context del projecte Municipi lector. Programa de motivació a la lectura en el qual l'autora ha participat activament en municipis d'Espanya i d'Iberoamèrica. Així, és fa palès com l'actuació consensuada i coordinada de diversos estaments i entitats pot vertebrar una acció significativa i d'èxit en la promoció i consolidació de l'hàbit lector. Aquest segon apartat del llibre resulta útil per la seva concreció —aporta dades, quadres, esquemes, models de seguiment i avaluació— tant en processos de recerca —estudis teòrics de caire universitari—,

com en projectes concrets de dinamització i promoció. Podrien semblar, d'entrada, apartats massa diferents per ser tractats en un mateix capítol d'un llibre però no ho són, atès que es lliguen i interactuen a través de l'experiència professional de l'autora com a professora i com a assessora de projectes de lectura.

El tercer apartat de l'obra és més breu que els dos anteriors, però no menys interessant. Revisa i delimita l'ús institucional que es fa del concepte «lectura» i com la «lectura» és objecte d'ordenació i legislació, ja sigui des de l'àmbit de la política educativa, del món de les biblioteques o de la gestió cultural governamental. Així, Lluch fa notar com sovint des del poder s'incentiva la identificació lectura-escola, tot reduint i limitant la lectura dels infants i joves a l'àmbit educatiu. Analitza i comenta les legislacions sobre el tema que han generat les comunitats autònomes en aquests últims anys i també alguns projectes institucionals de caire més inclusiu. Dedica un espai a parlar del Pla de Lectura de Centre i de com aquest sempre s'ha d'estructurar des del pla conceptual, tenir en compte el context, desenvolupar un operatiu detallat i concret i, finalment, arribar a una adequada avaluació del procés realitzat que permeti valorar allò obtingut i corregir les mancances.

En conjunt, l'obra de Lluch esdevé un llibre útil i imprescindible tant pel qui busca conèixer la trajectòria històrica de la literatura infantil i juvenil en general i catalana en particular com per qui necessita estructurar treballs de recerca teòrica o pràctica sobre el tema des d'un plantejament rigorós, també per qui vulgui acostar-se a la promoció de la lectura entesa com un deure institucional que no es pot defugir ni improvisar. Obres com aquesta construeixen bases sòlides per fer que la literatura infantil i juvenil deixi de ser la ventafocs dels estudis literaris —com sovint ha estat considerada— i ocupi el lloc que es mereix tant per la seva vàlua intrínseca com pel paper fonamental que juga en la construcció del lector i, per tant, de la cultura en general.